

УДК 334.6

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Романашенко О.А., доц., Романашенко І.О. аспірантка

Державний біотехнологічний університет

Анотація. У роботі представлено дослідження аграрного сектору України, а саме сучасний стан екологічної та економічної складових. Також запропоновано шлях подолання суперечності між економічним зростанням і гарантуванням екологічної безпеки.

На жаль, протягом останніх років екологічна ситуація в Україні погіршилася настільки, що відтепер саме від неї залежатимуть як економічний стан господарюючих суб'єктів, так і продовольча безпека країни. Однією з найважливіших складових економічної безпеки аграрної галузі є забезпечення її екологічно-економічної складової на агропродовольчому ринку. Гарантування економічної безпеки аграрного виробництва не може бути відокремленим від екологічних основ виробничої сфери.

Якісний стан земельного фонду постійно погіршується. Саме тому дослідження екологічних та економічних механізмів розвитку аграрного сектору є актуальним.

Екологічно орієнтоване управління передбачає:

контроль за якістю навколишнього природного середовища як одним із пріоритетів розвитку аграрного сектору;

підтримку рівноваги внутрішнього та зовнішнього середовища;

ідентифікацію вимог нормативно-правових актів в екологічній сфері з метою планування життєвого циклу екологічно чистої продукції та послуг;

забезпечення відповідності виробничих процесів заданим екологічним стандартам;

задоволення економічних інтересів споживачів із мінімальним впливом на довкілля;

аналіз відхилень фактичних та стратегічних екоорієнтирів розвитку;

оцінювання ефективності екологічного управління за допомогою аудиту [1].

Екологічна складова в аграрному виробництві передбачає науково обґрунтований комплекс взаємопов'язаних агротехнічних, меліоративних, ґрунтозахисних та організаційно-економічних заходів, спрямованих на ефективне використання ґрунту, кліматичних ресурсів, біологічного потенціалу рослин з метою отримання стабільних врожаїв сільськогосподарських культур за умов підвищення родючості ґрунту й дотримання екологічної безпеки довкілля та вирощеної продукції [2].

Держава має сформулювати нові економічні умови ведення бізнесу, які сприятимуть комплексній екологізації та залученню інвестицій саме в екологічно орієнтовані стратегії. Для стимулювання цього процесу насамперед необхідно вжити заходів щодо:

удосконалення та наближення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища до європейського;

підвищення стимулюючої функції зборів за забруднення та їх диференціація залежно від досягнутого рівня екологізації виробництва;

формування і використання екологічних фондів та інших джерел фінансування інноваційної діяльності природоохоронного спрямування;

створення організаційно-економічних умов в екології, виробництві екотехніки й екотехнологій, утилізації відходів;

внесення змін до Податкового кодексу України щодо надання додаткових стимулів для активізації екологічно орієнтованої інноваційної діяльності – звільнення від оподаткування частини коштів підприємств, котрі спрямовуються на впровадження ресурсо- й енергоефективних екологоорієнтованих заходів [1, 3].

Екологічне сільське господарство визначається як система господарювання, де різко обмежується або вилучається використання штучних хімічних добрив, хімічних засобів захисту і регулювання розвитку рослин, хімічних кормових додатків і стимуляторів росту худоби. Воно повинно базуватися здебільшого на використанні біологічних прийомів і методів ефективного господарювання. Екологічне сільське господарство засноване на підтриманні родючості ґрунтів, збереженні генетичної різноманітності [5].

З економічної точки зору сільськогосподарське виробництво є одним з найбільш ризикованих видів господарської діяльності. На його результати впливає багато чинників: природнокліматичні умови, забезпечення сільгоспвиробників необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами, коливання цін на сільгосппродукцію та інше. Але аграрний сектор є одним з найбільш важливих секторів економіки України [5].

Подолати суперечності між економічним зростанням і гарантуванням екологічної безпеки можливо шляхом створення і впровадження екологічних інновацій. Останні забезпечують раціональне, більш економне використання залучених до виробництва природних ресурсів, ефективні методи їх відтворення та зменшення шкідливих викидів у навколишнє природне середовище. Екологічні інновації тісно пов'язані з технологічними і часом розглядаються як їх різновид. Тому їх впровадження сприятиме підвищенню ефективності виробництва, удосконаленню його екологічного рівня, покращенню умов життєдіяльності людини і стане підґрунтям для екологізації інноваційного розвитку.

Виділяють такі концепції екологізації інноваційної діяльності:

ліквідування наслідків екодеструктивного впливу процесів виробництва та споживання, що розвиваються паралельно із попитом на засоби захисту довкілля від руйнівних процесів. Передбачає застосування природоохоронних засобів для компенсації екологічної недосконалості наявних виробничих технологій і споживчих товарів.

екологічного вдосконалення технологій виробництва без зміни структури вироблених видів продукції.

зниження матеріало- й енергоємності виробництва та споживання, котра ґрунтується на скороченні витрат завдяки економії матеріальних й енергетичних ресурсів (у тому числі при застосуванні безвідходних технологій) у наявних умовах.

екологізації усіх етапів еколого-економічного циклу інновацій, що характеризується виробництвом та споживанням товарів і послуг, які змінюють спосіб життя, базується на заміні екологічно несприятливих товарів та послуг їх більш екологічними еквівалентами [1].

Сучасна екологічна спрямованість розвитку аграрної сфери економіки може ефективно виявлятися через економічну мотивацію сільськогосподарського виробництва, введення нових аспектів, які будуть цікавими та перспективними для аграрного бізнесу та соціальну значимість і відповідальність агровиробника. При цьому пріоритетною має бути екологічна модернізація аграрного господарювання. Важливе місце в системі удосконалення екологічних показників аграрного виробництва посідає впровадження сучасних принципів і методів еколого-економічного управління.

Слід зазначити, що в сучасній системі стимулювання екологізації інноваційної діяльності сільськогосподарського виробництва, фактично не функціонує механізм кредитування інноваційних природоохоронних заходів, пільгового оподаткування та цінового заохочення екологоконструктивної діяльності із застосуванням екологічних інновацій. Не набули необхідного розвитку механізми субсидування екологічної інфраструктури, «зеленої» індустрії, національного ринку екологічних послуг тощо, а саме екологічний аудит та екологічне страхування. Варто зазначити, що економічний механізм екологізації інноваційної діяльності, як будь-який інший у сфері господарювання, можливо поліпшити шляхом внесення змін у конкретні форми виробничих відносин. Тобто, необхідно вдосконалювати притаманний цьому механізму інструментарій – форми та методи стимулювання раціонального природокористування.

Отже, значною проблемою, яка сьогодні гальмує розвиток аграрного сектору країни, є екологічне вдосконалення економічної діяльності, тобто модернізація системи екологічної безпеки, що передбачає дотримання екологічної рівноваги між споживанням природних ресурсів аграрним сектором та можливістю природного середовища щодо їх відновлення. Ключова роль в реалізації цього процесу належить єдиній послідовній державній політиці, в основі якої лежать запровадження та реалізація принципів раціонального природокористування з мінімізацією негативного впливу на екологічні об'єкти під час здійснення антропогенної діяльності.

Список літератури:

1. Хвесик М.А., Степаненко А.В., Обиход Г.О. Екологічна модернізація у системі природно-техногенної та екологічної безпеки. К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». 2016. 455 с.

2. Гайдуцький А.П. Інвестиційна привабливість аграрного сектора економіки України на міжнародному ринку капіталу. Автореф. дис. канд. екон.наук. 2005. Київ: 22 с.
3. Національна парадигма сталого розвитку України: за заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ : ІЕПСР НАНУ. 2016. 72 с.
4. Статівка А. Сільське господарство України та його інтеграція в міжнародні сільськогосподарській торговельні організації: проблемні питання. Право України 2003, № 4. С. 45-48.
5. Шубенко І.А. Кредитні ризики сільськогосподарських підприємств. Автореф. дис. канд. екон.наук. 2006. Київ: 21 с.